

Zondag 17 november 1918 – enige editie

Vertrek van geïnterneerden.

Op het einde van deze week vertrekken de geïnterneerden uit Harderwijk naar Antwerpen, begeleid door Belgische officieren uit Amersfoort en Zwolle.

Vrijdagavond is in België een transporttrein op een hospitaaltrein gereden, waarbij 20 doden zijn gevallen. Vierentwintig personen, onder wie een dokter, twee verpleegsters en een onderofficier, zijn uit de hospitaaltrein gedeserteerd en hebben zich gisteren te Reusel (Noord-Brabant) ter internering aangemeld.

De voorwaarden van de wapenstilstand.

Parijs, 16 november. De Duitse vertegenwoordigers op het gebied van de militaire techniek zijn gistermiddag om twee uur te Brugge met Belgische, te Mons met Engelse, te Nancy met Franse en Amerikaanse bijeengekomen ter bespreking van bijzonderheden van de aftocht der Duitse troepen naar de overkant van de Rijn. Deze zijn begonnen met het uitleveren van de wapens. Het merendeel der tot dusver overgedragen kanonnen bestaat uit veldgeschut. Later komen de zware stukken aan de beurt. Daar zullen de Oostenrijkse van 38 cm bij zijn, die Duinkerken bombardeerden evenals stukken van 42 cm en waarschijnlijk een "dikke Bertha", die Parijs heeft gebombardeerd.

Men schat, dat de troepen der geallieerden eind der volgende week in zes etappen 100 km zullen hebben afgelegd.

Parijs, 16 november. De op morgen bepaalde conferentie aan het station te Dinant tussen Franse en Duitse scheepvaartdeskundigen gaat niet door, omdat de Duitsers, die gisteren ter conferentie naar

Brugge gingen, nog niet zijn teruggekeerd en plaatsvervangers niet bij de hand zijn.

Berlijn, 16 november. De Duitse aanvoering heeft op protest van Foch ten aanzien van daden van geweld en plunderingen door Duitse troepen, met name te Brussel gepleegd, geantwoord, dat, naar reeds werd betoogd, de toepassing van de ongehoorde en technisch onuitvoerbare voorwaarden onvermijdelijk uitspattingen ten gevolge zou hebben. De schuld daarvoor blijft derhalve uitsluitend voor rekening der geallieerde aanvoering. Tegen de ten onrechte geopperde verwijten protesteert het Duitse opperbevel en betoogt het opnieuw dat een handhaven van de methoden der geallieerde aanvoering het onmogelijk zou maken om de eigen en de vijandelijke bevolking afdoende te beschermen evenals om de eigen troepen te beschermen en te voeden. Opnieuw stelt het voor de wapenstilstand op zo'n manier toe te passen, dat vriend en vijand op menslievende wijze behandeld kunnen worden. Wat de zaak zelf betreft, betreft het naar de inlichtingen van het opperbevel voornamelijk bandeloosheid der bewoners tegen de gegoede klassen zomede als tegen soldaten.

Uit België.

Londen, 16 november. Naar Reuters agentschap verneemt, is de intocht van de koning en de koningin der Belgen in Brussel uitgesteld. Er is tijding ontvangen dat de Duitsers ten spijt van de wapenstilstandsvoorwaarden in de stad en in de voorsteden plunderen en eigendommen vernielen.

Enige personen, die in België in de buurt van Antwerpen waren ten tijde, dat de Duitse troepen naar hun land terugkeerden en de geallieerden nog niet zover waren, doen verhalen van het leeghalen door de bewoners van spoorwagens en pakhuizen vol allerhande

Duitse benodigdheden, waaronder dingen, die men in Nederland nog maar bij name kent. Men bediende zich daartoe zelfs van handkarren en grotere wagens. Oorlogsherinneringen als helmen deden natuurlijk ook opgeld. Ongeregelde Duitse troepen schijnen zelf het entrepot te Antwerpen te hebben leeg verkocht. Daarbij was bloem, cognac, sigaren, vlees, wat voor spotprijzen van de hand ging. Ook was er nog allerhande wapentuig. Duitse soldaten moedigden het bedrijf aan. Ze smeten zelf hun geweren weg of braken ze kapot.

Men meldt ons uit Hansweert:

Uit Antwerpen mogen sedert gisteravond geen geladen schepen meer vertrekken. De geallieerden zijn vrijdagmiddag om 4 uur Antwerpen binnengekomen.

De nieuwe dagen (KVdW).

Brussel, 13 november.

Niets zo wisselvallig, niets dat zo snel omslaat als de psychologie van een menigte. Het Brusselse volk is zeer gevoelig voor indrukken; het leeft veel en graag op straat; op uiterlijk gebeuren reageert het dan ook heel snel, soms met een heftigheid, die alle beheersing mist, vaak ook met een leukheid, die zichzelf heel goed de baas weet te blijven. De aard van die reactie kan echter heel vreemd zijn, helaas anders dan men zou denken, en vast onnatuurlijk. Eén van die dagen van abnormaliteit, van onlogische afwijking heeft het Brusselse volk heden achter den rug.

Waarom het te wijten? Zeker niet aan de kleine wijzigingen, die het Brusselse leven heeft ondergaan. Dat leven houdt thans officieel op om vier uur in de middag en mag eerst ontwaken om negen uur in de ochtend. Althans, in die spanne tijd moet elk publiek lokaal - en bij uw kapper is het ook een publiek lokaal- gesloten blijven. Die

ordemaatregel, ik zegde het u reeds, wordt echter slechts voor een deel nageleefd. De Brusselaar kan nu eenmaal niet buiten publieke lokalen, en dat zijn kapper, zijn steeds goed ingelichte kapper, hem ontsnapt, is met een ramp gelijk te stellen. De Brusselaar gaat dan maar naar de stadswijken, vooral naar de hoge stad, waar de koffiehuizen, en zelfs de kappers, zich aan het verbod niet storen, en prachtig open blijven tot 's avonds laat, en waar zelfs nog steeds nationale vlaggen wapperen in groten getale, wat eigenlijk toch ook niet meer mag.

Dat Brussel vandaag niet normaal is, kan ook niet liggen aan ons nieuw politiek leven: de gemeentewacht, waar elke burger bij geboorterecht deel van uitmaakt. Aan den lijve heb ik daar de geneugten nog niet van ondervonden, maar dat komt natuurlijk spoedig. Intussen bereiden mijn stadsgenoten de wegen die ik zal begaan. Zij lopen gevierden met een vierkant kaartje op hoogte der maag. Zij schijnen te flaneren, een wandelrietje luchtig tussen de vingers. Maar vergis u niet: hun oog is waakzaam, en, ik moet het zeggen, tot op dit ogenblik is de orde er niet door verstoord geworden. Geen markante personaliteit heeft bij mijn weten tot hier toe zijn beurt gehad, tenzij Herman Teirlinck. Ik heb hem over zijn indrukken uitgehoord; hij heeft er mij aan herinnerd dat in zijn buurt de straten nog altijd zo donker zijn, dat politiemacht en boeven elkaar onmogelijk kunnen ontdekken. Dat hij nachtdienst had, sloeg al bijzonder tegen.

Neen, dat de Brusselaar, na de rustige blijde dag van gisteren, vandaag weer wat schichtiger, wat ernstiger vooral, en meer doordrongen ook wel van de betekenis dezer dagen lijkt, het ligt niet daaraan dat wij over onze toekomst iets meer of iets minder weten - dat burgemeester Max reeds in Brussel is, maar voor het ogenblik onzichtbaar verkiest te blijven; dat koning Albert dinsdag reeds zijn intrede in Brussel zal doen; dat wij zaterdag reeds Engelse troepen

zullen zien, windt de Brusselaar veel minder op dan men zou hebben gedacht; - het ligt misschien meer hieraan, dat wij, heel deze dag, en vooral tegen de avond, op brutale wijze steeds maar aan de oorlog worden herinnerd, waarvan velen zich nog niet kunnen voorstellen, dat hij nu voorgoed afgelopen is. Nog knetteren, nu en dan, gewerschoten. Nog blaft en galmt bij wijlen het kanon. Wat het te betekenen heeft, weet niemand. Er lopen schijnt het, nog steeds weerspannige en vermete officieren in Brussel, en dan is het haast natuurlijk, dat de geweren als vanzelf afgaan. Wat het kanon betreft, dit geeft, heet het, alleen seinen, zoals de vuurpijlen, die zelfs bij dag afgeschoten worden. Want wij leven nog steeds in een atmosfeer, die een versterkte oorlogsatmosfeer is, en waar wij wonderbaar vlug aan hebben gewend. Zelfs toen vanavond naar Laken toe, een geweldige brand scheen uitgebroken te zijn, die telkens uitlaaide en opflakkerde, bracht dit zo goed als geen opwinding mee. Ik was in de buurt en ben van dicht gaan zien, wat er omging. En dat was heel eenvoudig: 's ochtends hadden Duitse soldaten hele kisten munitie in het kanaal gegooid; daar waren ook handgranaten onder, naar men zegt; die handgranaten nu had de straatjeugd opgevist, zorgvuldig op de grond gelegd, en, de ene na de andere, aangestoken. Ontploffen deden zij gelukkig niet; zij gaven alleen een mooie vlam. Teken des tijds: onze kleuters spelen met handgranaten! En zelfs de gemeentewacht schijnt er zich niet om te bekommeren.

Wat verder van het gemoed van de Brusselaars, na de openbloeiing van gisteren, weer doet ineenkrimpen en als verschrompelen, het zijn misschien de talrijke krijgsgevangenen, die doelloos door de straten slenteren. Men heeft ze voor de soldatenraad laten verschijnen, men heeft hen gezegd: ge zijt vrij. Gelukkig had het voedingscomité hen opgevist en onder dak gebracht; heden echter hebben zij vrijaf; zij mogen "wandelen". Maar er is niets zo ellendig als dat wandelen. Het meest van al nog vallen de Italianen mee. Zij

zien er, als trouwens Engelsen en Russen, haveloos uit, maar - zij weten het beter te dragen; in hun verlapte en gescheurde plunje blijven ze elegant; zij zijn vooral kinderlijk nieuwsgierig en bijzonder vriendelijk; biedt men hun sigaretten aan, dan lachen zij met al hun witte tanden en met ogen die zeggen: "Och, is dat voor mij? U is waarlijk al te vriendelijk!" - De Tommies, zij lopen maar rond, wel heel bewust, maar met het uitzicht van mensen, wie het niet kan schelen. Van hun prachtige uitrusting blijft niets over, dan wat vodden; zij lopen ongeschoren, maar zij zien u vrank in de ogen met een doordringende kalmte, die wel zou kunnen betekenen: "Ik ben de Engelsche soldaat, ik!", met al de commentaren die daar uit vloeien. - De Russen echter zijn er het ergste aan toe. Zij wandelen niet, zij gaan tegen de muren liggen en staren, onder hun hoge Astrakanmutsen, doelloos voor zich uit. Niemand trouwens, waar ze kunnen mee praten. Weten zij waar ze zijn? Weten zij, waar ze vandaan komen? Andere vraag: zullen zij ooit hun vaderland terug zien? ... 't Ergst is: men ziet, dat zij daar zelf niet aan denken. En dat zulke ellende de Brusselaars ernstig stemt vandaag, hoeft waarlijk niet te verwonderen.

Eindelijk zijn daar de troepen om daaraan mee te helpen. Wat ons gisteren een zo blij, zo open gevoel van verlossing gaf, was misschien wel dat wij zo goed als geen soldaten zagen. Dit is vandaag wel heel erg veranderd. Heel het stadswezen is er door gewijzigd, de tramlinies ontredderd, heel ons gedoe uiteengerukt. De mannen trekken voorbij, in uitnemende orde, meestal monter zingend. Het gaat niet meer van "Gloria Victoria!", als voor nauwelijks een paar weken. Maar het gaat nog altijd over "Deutsche Treue", en dat is wel symptomatisch.

Symptomatisch en betekenisvol. Ik schreef u gisteren, dat de Brusselse soldatenraad, emanatie van de Duitse Republiek, herhaald had aangedrongen op samenwerking met de Brusselse socialisten, of

beter met de Belgische Arbeiderspartij. Was zulk een manoeuvre niet heel erg Duits? Zoekt Duitsland niet langs die weg aan al te erge vredesvoorwaarden te ontsnappen? Of die gissing niet al te gewaagd was, ben ik vanavond gaan vragen aan het socialistisch Kamerlid Wauters.

De heer Wauters is een der meest gezaghebbende leiders van zijn partij. Dat hij over kort een belangrijke rol zal spelen in de Belgische politiek staat zo goed als vast. Hij zegt mij:

“In hoeverre de soldatenraad als zuiver socialistisch lichaam mag worden beschouwd, is natuurlijk niet uit te maken. En dat legt dan onze houding er tegenover uit. Die houding kent ge. Zij is door de volledige partijraad goedgekeurd.”

“Er bestaat dus volkomen eendracht in het optreden der partij?”

“Nee, die eendracht is niet volkomen. De syndicaten, die onder de oorlog zich zo prachtig gedragen hebben, willen thans alle vrijheid van handelen terugnemen, wenssen geen enkele toegeving te doen, zelfs niet op het stuk van het koningschap, zien de kans schoon, in één woord, om het gehele socialistische ideaal werkelijkheid te maken. Over een drietal leiders van die vakbonden is de geest van het Franse syndicalisme vaardig geworden: dit maakt u duidelijk wat zij bedoelen.”

“En welk is de sterkte van die syndicalisten?”

“Voor een paar weken was zij nog zeer gering. De laatste dagen heeft ze enigszins zien aangroeien. Hun optreden is echter een zuiver Brussels symptoom. Heel de provincie gaat met de meerderheid van de raad mee, zodat die macht als ongeschokt kan worden beschouwd.”

“Maar scheuring is er toch?”

“Ik heb u gezegd dat ons optreden tegenover de soldatenraad unaniem werd goedgekeurd. Unaniem is ook de tekst goedgekeurd van het manifest dat gisteren werd uitgeplakt. Wij allen, heel de partij, zijn het er over eens, dat dit alleen een minimum van eisen is. Zelfs dezen onder ons, die in een dichte toekomst een ministerportefeuille zullen aanvaarden, zullen tot het uiterste weten te gaan, waar het de verwezenlijking van ons programma betreft. Maar wij denken, dat men sommige vraagstukken voorlopig moet uitschakelen, willen wij van de burgerpartijen die tegemoetkomingen bekomen, die wij nodig achten. Het is het enige wat ons van de extremisten scheidt: een kwestie van tactiek dus, maar die op dit ogenblik wel gewichtig is”.

“En die uitgeschakelde vraagstukken?”

“Wel, in de eerste plaats dan: het koningschap. Voor het welzijn van het land is het nodig, over dit punt voorlopig te zwijgen. Dan het godsdienstig, en zelfs het schoolvraagstuk. Eindelijk: de bestuurlijke scheiding die, merkwaardig genoeg, in onze besprekingen geen enkele maal te berde is gekomen.”

“Ge wilt dus een verzoeningspolitiek?”

“Ja, om het minimum te bereiken, dat in ons manifest is neergelegd, en waar wij de medewerking der burgerpartijen voor hopen.”

‘Zal het de syndicalisten niet verleiden tot verzet?’

Wij hebben de dag van morgen niet in onze hand. Er is elektriciteit in de lucht: dat is zeker. Maar ... de wil van de overgrote meerderheid der Belgische Arbeiderspartij kent ge nu; het is een wil, die vrede inhoudt; daar zal men niet van afwijken.”

Uit Brussel.

Brussel, 15 november. Ik zie daar in de vaderlandse bladen, dat een Nederlands nieuwsbureau de wereld rondseint, dat in Brussel de burgers op soldaten hebben geschoten en gedachtig, hoe het in het begin van de oorlog een vaak terloops geuit "Zivilisten haben geschossen" aanleiding is geworden tot de afgrijselijkste moordpartijen op vrouwen en kinderen, mag een krachtig woord hierover niet uitblijven.

Er is tot nu toe geen schijn of schaduw van bewijs dat in Brussel Belgische burgers gedurende de laatste woelige dagen op Duitse soldaten hebben geschoten, hoewel het praatje hierover al enkele dagen gaat en waarschijnlijk afkomstig is, of van aanbengers, of van soldaten, bang de verantwoordelijkheid van een brood- of gewoon dronken schietpartij op zich te nemen.

Dit is zeker: een van mijn vrienden, directeur van het Belgisch bijkantoor van een van onze grootste verzekeringsmaatschappijen, wiens kantoren in het centrum der stad liggen, vertelde mij dat woedende Duitsers waren komen aanlopen bij de conciërge, roepend dat uit de verdieping, waarin de kantoren gevestigd zijn, burgers hadden geschoten. En dit alles gebeurde nota bene nadat de ruiten reeds van de straat af in scherven waren geschoten en lang na het sluitingsuur der kantoorlokalen, toen er op de gehele verdieping geen sterveling meer te vinden was.

Om dit alles moest een Nederlands nieuwsagentschap zich onthouden om dergelijke onverantwoordelijke beschuldigingen, waarvan de gevolgen niet te overzien, doch na de ondervinding vier jaar geleden opgedaan, wel te voorzien zijn, de wereld in te helpen en haar medewerking te verlenen tot het lanceren van dergelijke laster, waarvan de bedoeling maar al te doorzichtig is.

Ook in aansluiting bij het voorgaande is een brief van belang, door onze onvermoeibare minister-resident van Vollenhoven aan de Duitse overheid geschreven, om deze te berichten dat hij de Belgische autoriteiten bereid heeft gevonden hun taak weer op te vatten en rust en orde te handhaven. De minister-resident schrijft daarin onder meer: ik moet er evenwel aan toevoegen dat, willen de maatregelen der Belgische overheden volkomen doeltreffend zijn, het volstrekt nodig is, dat de Duitse overheid van haar kant maatregelen zou nemen om alle uitdagende handelingen van Duitse onderdanen, zowel militairen als burgers, te voorkomen. Als ik, met mijn Spaanse ambtgenoot hierop moet aandringen is het, omdat de woelingen, die zich hebben voorgedaan, ontstaan zijn uit conflicten tussen Duitsers onderling, militairen of burgers. We verzoeken dan ook dat, wanneer maatregelen nodig worden tegen Duitse onderdanen, deze genomen worden zonder er de Belgische menigte op straat in te betrekken. In verband hiermee hebben de Belgische overheden er mij op gewezen, dat de grootste onruststokers de Duitse deserteurs zijn, die in de stad rondtoeren en hun best doen om de Belgen tegen het Duitse bestuur op te zetten. Het zou te wensen zijn, dat het deze gevaarlijke elementen onmogelijk werd gemaakt hun schadebedrijf voort te zetten.

De radicale maatregelen door Foch tegen Duitse deserteurs in uitzicht gesteld, geven de soldatenraad de volgende oproep in de pen, die vanmorgen bekend is gemaakt.

Loslopenden, deserteurs, vrijgelaten militaire gevangenen!
Kameraden, een gewichtig, maar daar de tijd dringt, een laatste woord aan u!

Ge moet u beslist terstond aanmelden op de verzamelplaats te Etterbeek en bij de andere verzamelplaatsen, die nog bekend zullen worden gemaakt, om naar huis te kunnen worden gebracht. Van

morgen af zullen voor enkele dagen alle openbare lokalen van Groot-Brussel en alle eethuizen met vergunning gesloten worden.

Daarom zult ge alleen voedsel en onderdak kunnen krijgen op de verzamelplaatsen.

Kameraden, wees verstandig! We waarborgen u in overeenstemming met de betrokken militaire autoriteiten straffeloosheid! Maak dus dat ge naar huis komt.

In overleg met de centrale soldatenraad van Groot-Brussel is de termijn voor uw zekere afreis slechts kort. Daarna kan niemand meer enige verantwoordelijkheid voor u op zich nemen.

Ge hebt u zonder voorwaarden uit te leveren aan de patrouilles zonder tegenspraak. Ge weet door onze bekendmakingen genoegzaam, dat het militair gezag – en de patrouilles, die met u spreken doen dat omdat het hun plicht is – geen tegenspraak duldt. De gemeenschap zal en kan niet dulden dat ook maar één soldaat zijn plicht niet vervult.

Derhalve onmiddellijk naar de verzamelplaatsen, daar wordt voor u gezorgd en van daar wordt ge naar huis gezonden.